

Monumentnummer*: 521342

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijkmonument
Inschrijving register* 22 april 2002
Kadaster deel/nr 82633/124

Woonplaats* Cromvoirt
Gemeente* Vught
Provincie* Noord-Brabant

Locatiennaam Cromvoirt, Deutersestraat,Vught
Locatieomschrijving

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Vught	H			2193
Vught	H			2194
Vught	H			2195

Omschrijving**

Inleiding

Op de aansluiting van de Bossche-Sloot op het Drongelens Kanaal, nabij Cromvoirt gelegen SCHUIF, als voormalige uitwateringssluis oorspronkelijk deel uitmakend van een grootschalig project, de verbeteringswerken van de Maas, dat van Rijksweg vanaf 1883 werd uitgevoerd en omstreeks 1904 werd voltooid. Dit project diende te voorzien in de ontkoppeling van de Maas en de Waal. Omdat de Maas geen eigen afvoer had naar zee en het rivierwater in de Waal herhaaldelijk hoger stond dan in de Maas, liep deze laatste rivier regelmatig vol met het overvloedige Waalwater. Gevolg was een verslechtering van de toch al gebrekkige waterhuishouding en regelmatige grote overstromingen binnen het Maasstroomgebied, onder meer in 1876 en 1880. In de zogenaamde Maasmondwet werd bepaald dat de mondingen van Maas en Waal gescheiden moesten worden. Zo werd er een nieuwe Maasarm aangelegd in de vorm van een kanaal tussen Hedikhuizen en Keizersveer (Bergsche Maas, voltooid in 1904), die uitmondt in de Amer. Door de sterk veranderde waterhuishouding in het gebied dienden diverse waterstaatkundige voorzieningen te worden getroffen. Eén hiervan was de aanleg van het Drongelens Kanaal (1896-1898), een afwateringskanaal van Den Bosch via Waalwijk naar de Bergsche Maas. De Bossche Sloot, aan de noordzijde aantakend op het kanaal voerde van Bossche zijde water naar het Drongelens Kanaal af. Ten behoeve van de inlaat werd een schuivenconstructie gerealiseerd ("Schuif Bossche Sloot"), die thans nog steeds intact is. In de tweede

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

helft van de jaren '60 is bij de ruilverkaveling Heusden/Vlijmen de waterhuishouding in het gebied ingrijpend gewijzigd en de situatie rond de Bossche Sloot omgegooid. Thans doet het schuifcomplex dienst als inlaat vanuit het Drongelens Kanaal in de Bossche Sloot.

De schuif in de Bossche Sloot dateert uit de periode vlak voor 1900 en is een handbediende constructie, waarvan de twee schuiven van het "Stoney"-type kunnen worden bewogen door middel van kabels en contragewichten. Middels deze schuiven en eventueel ook door een aantal extra schotten kan de doorlaat worden afgesloten.

Omschrijving

Het schuifcomplex is gesitueerd op de aansluiting van de Bossche Sloot op het Drongelens Kanaal. Het geheel bestaat uit een geheel ijzeren portaalconstructie, geplaatst op een in beton uitgevoerde onderbouw. Deze bestaat uit een tweetal betonnen landhoofden met afgeschuinde wangen en schuin aflopende bovenzijden en voorts een zware betonnen middenpijler met spitsboogvormig toelopende uiteinden. Landhoofden en middenpijler maken deel uit van een betonnen bakconstructie met dito bodem, die is ingelaten in de doorgang van Kanaal naar Sloot. De middenpijler en delen van de landhoofden zijn afgedekt met gietstalen platen. Hierop is de ijzeren portaalconstructie geplaatst. Deze bestaat uit een drietal door schuin geplaatste stijlen gevormde constructies, die tezamen twee portalen vormen. De constructies zijn opgebouwd uit telkens vier schuin geplaatste stijlen, onderling verbonden door horizontale regels en diagonale en elkaar kruisende dwarsverbanden. Alle onderdelen zijn aan elkaar geklonken met klinknagels. Een horizontale ijzeren I-balk is door de bovenafsluitingen gestoken. Hierop is het horizontale deel van het hijsmechanisme met as en katrollen geplaatst. Dit mechanisme kan in beweging worden gebracht door handbediende gietijzeren tandwielconstructies met forse bedieningswielen. De ijzeren Stoneyschuiven hangen aan stalen kabels en kunnen middels ijzeren contragewichten op en neer worden bewogen tussen de in de landhoofden en middenpijlers ingelaten ijzeren geleiders. Op enige afstand van de schuiven bevinden zich in landhoofden en middenpijlers in beide doorgangen zowel aan kanaal- als aan slootzijde dubbele sleuven met ijzeren bekleding, waarin extra schotten geschoven kunnen worden. Deze schotten worden aangebracht bij extreem hoge waterstanden of bij onderhoudswerkzaamheden aan de schuiven en de betonnen bodem van het complex. Voorts bevinden zich tegen de binnenwanden van de landhoofden en middenpijler oude peilstokken. Langs de zuidzijde van het portaal is een eenvoudige loopbrug met ijzeren leuning en houten dek aangelegd.

Waardering

Het object is van algemeen belang. Het heeft cultuurhistorische waarde als gaaf onderdeel van de grootschalige Maasverbeteringswerken in de periode rond 1900, die een sterk verbeterde waterhuishouding en daarmee gepaard gaande grotere veiligheid en meer exploitatiemogelijkheden binnen het benedenloopgebied van de Maas tot gevolg had. In die zin is het object van een hoge historisch-waterstaatkundige betekenis.

Voorts is het object van historisch-constructief belang als uiting van ingenieursbouwkunst uit de periode rond 1900, enerzijds leunend op traditioneel-ambachtelijke principes (toepassing van gietijzer, handbedieningsmechanisme), anderzijds met toepassing van moderne materialen en systemen (betonconstructies, Stoneyschuiven). De constructie uit ca. 1900, met betonnen onderbouw en ijzeren portaal is in zijn geheel in vrijwel authentieke staat bewaard gebleven. Aangezien vergelijkbare gave constructies in Nederland vrij schaars zijn geworden heeft het object een zekere zeldzaamheidswaarde.

Het object met omringende groenelementen en waterstromen heeft ensemblewaarden wegens de situering, een karakteristiek onderdeel vormende van de door historische waterstaatkundige structuren bepaalde omgeving van het Drongelens Kanaal en de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Bossche Sloot. Er is sprake van een hoge situationele waarde.

Literatuur/bronnen: G. van Hooff, 'Waterwegen', in: Lijnen door het Brabantse Land, Zwolle/Zeist 1997, p.95

J.A. Postema, M.F.A. Schiphorst, W. van der Schrier, Sluizen, kanalen en havens, (Weg- en waterbouwkunde. Studieboek voor het Middelbaar Technisch Onderwijs en voor de praktijk, deel II, Amsterdam 1942

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Waterkering en -doorlaat

Functie

Schuifstuw